

Handledning

Uppföljnings-
lektioner

högstadiet

Skolans värdegrund och uppdrag

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.

Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. ... Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.

Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan.

Övergripande mål och riktlinjer

Skolans mål är att varje elev ...

- respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, - tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor,

Alla som arbetar i skolan ska...

- i arbetet med normer och värden uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola...

- har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck,

ur Lgr22

Bild

Centralt innehåll i årskurs 7-9

Bildframställning

- Rättigheter och skyldigheter samt etiska frågeställningar vid användning och spridning av bilder. Eventuella konflikter mellan yttrandefrihet och integritet vid användning och spridning av bilder.

Samhällskunskap

Centralt innehåll i årskurs 7-9

- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.
- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Möjliga orsaker till och konsekvenser av olika typer av kriminalitet, till exempel korruption, våldsbrott, sexualbrott och hedersrelaterat våld och förtryck. Kriminalvårdens uppgifter.

Biologi

Centralt innehåll i årskurs 7-9

- Människans reproduktion, sexualitet och identitet samt frågor om relationer, kärlek, ansvar, samtycke och ömsesidighet.

Religionskunskap

Centralt innehåll i årskurs 7-9

- Samtal om och reflektion över livsfrågor utifrån elevernas egna tankar samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livsåskådningar. Sådana frågor kan till exempel handla om identitet, kärlek, sexualitet och meningen med livet.

Svenska

Syfte

- Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Centralt innehåll i årskurs 7-9

- Språkbruk, yttrandefrihet och integritet i digitala och andra medier och i olika sammanhang.

Teknik

Centralt innehåll i årskurs 7-9

- Möjligheter, risker och säkerhet vid teknikanvändning i samhället, däribland vid lagring av data.
- Internet och några andra globala tekniska system samt deras fördelar, risker och begränsningar.

Vad kan man kan vara uppmärksam
på hos en kompis som verkar må dåligt?

- personen förändras
- slutar med något hen tyckte var roligt tidigare
- verkar nedstämd, arg, orolig eller drar sig undan
 - extra glad
- frågar "åt en kompis"
- får ersättning av något slag (pengar, kläder, saker)
- försöker dölja saker i sin mobil eller på sin dator

LYSSNA

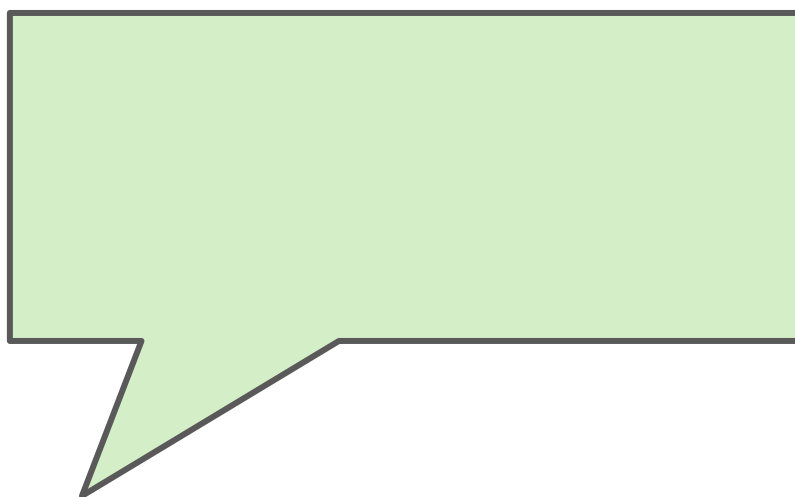
SÄTT STOPP

SÖK HJÄLP

Ta hand om dig själv

- Reflektera över vad som sker i dig och varför
- Prata med en vuxen som du har tillit till om hur du själv mår
- Ändra tillstånd

Kommer ni ihåg ...

Använd Power Pointen för att påminna er om det ni lärde er sist. Eleverna kan med fördel hålla i detta.

Gå igenom alla eller några av de 10 case som finns med i denna lärarhandledning. Tips, dela in eleverna i mindre grupper som får 1-2 case var. Gruppen redovisar sedan sitt case och lyfter de diskussioner de haft i helklass.

Case 1

Det är rast. Sam och Billie är på väg till mattelektionen när Sam får en kul idé.

"Ska vi skoja lite med Kim?" säger Sam och nickar åt toaletten.

Billie ler. Pranks gör skoldagen lite roligare.

"På tre", viskar Sam och vrider försiktigt upp låset utifrån med ena handen samtidigt som hen har telefonen redo.

När Billie rycker upp dörren är Sam snabb med att ta en bild på Kim som sitter på toaletten och kissar med byxorna nere.

Diskutera: Var går gränsen för ett roligt prank på nätet.

Fråga: Vilket brott gör sig Sam skyldig till?

Case 2

Det blir eftermiddag. Sam sitter hemma och bläddrar igenom bilderna i telefonen. Bilden på Kim blev rolig.

Hen sitter på toaletten med byxorna nerdragna och gör en rolig min.

Sam kan inte låta bli att skratta. Det finns säkert fler som tycker att bilden är kul. Snabbt trycker hen iväg bilden i klassens Snapchatgrupp.

Diskutera: Vad kan konsekvenserna bli för Kim när en sådan bild sprids?

Fråga: Vilket brott gör sig Sam skyldig till när han skickar bilden i Snapchatgruppen?

Case 3

Det är lov. Ellis sitter hemma och har tråkigt. Alla kompisar är bortresta och Ellis hänger på TikTok som vanligt. Under natten har hen fått många nya vänförfrågningar men Ellis klickar bort alla, pappa har sagt att man inte ska bli kompis med folk man inte känner.

Ett namn verkar dock bekant. Alex 11, det kanske är Alexandra i parallellklassen?

Ellis addar Alex.

"Tja, snygg bild", skriver Alex.

Ellis blir varm i magen. Ingen har sagt att Ellis är snygg tidigare.

Diskutera: Hur kan man veta om personer som vill lägga till en verkligen är de personer de utger sig för att vara?

Case 4

Ellis och Alex chattar i flera dagar. Alex är superschysst och bjuder in Ellis att spela Star craft. De tar över världen och Alex erbjuder Ellis en hel kista med star coins.

"Bara en sak", skriver Alex.

"Vad?", svarar Ellis.

"Nu när du har fått så många star coins vill jag att du skickar en bild på din rumpa till mig."

Diskutera: Tror du att det är vanligt att personer erbjuder pengar och presenter i utbyte mot nakenbilder?

Om ja, hur kan du göra om du skulle råka ut för det?

Fråga: Vilket brott kan Ellis vara utsatt för?

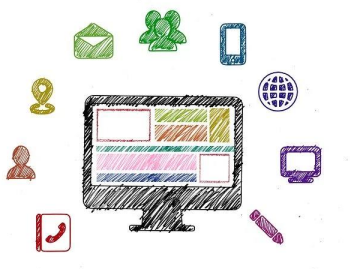
Case 5

Lo och Mika har varit tillsammans i några månader. De träffades i skolan när Lo gick i sexan och Mika i sjuan. Nu är det sommarlov och de har all tid i världen för varandra.

En kväll ligger de i sängen och kollar på roliga klipp. Båda är nakna. Mika tar några bilder på Lo. Bilderna blir fina. Dagen efter skickar Mika bilderna till sin kompis för att visa hur fina de är.

Diskutera: Får man ha sex med varandra om den ena är tolv och den andra tretton och båda är med på det?

Fråga: Vilket brott utsätter Mika Lo för?

Case 6

Robin har varit på dansträning när hen tar upp mobilen. Mamma har skickat meddelande om att maten är klar om en halvtimme och pappa att han älskar Robin. Robin ska precis lägga ner mobilen i väskan när hen ser ett meddelande från en okänd person.

"Jag ser dig Robin Jansson", står det. Bara så.

Robin ser sig omkring i danslokalen. Ingen är kvar mer än han. Vem kan hens namn?

Ett nytt meddelande får telefonen att vibrera. En bild på en naken person och texten "Är det här du?"

Robin blir kall.

"Jag sprider den här bilden på din skola om inte du skickar en nakenbild på dig själv."

Fundera på: Vad skulle du göra om du fick sådana meddelanden?

Fråga: Vilket eller vilka brott kan Robin vara utsatt för?

Case 7

Robin blir rädd. Hen går in i det tomma omklädningsrummet och låser dörren.

Det går snabbt att dra ner byxorna, ta en bild och skicka.

"Bra, men det räcker inte", skriver den okända personen. "Du ska filma nu. Och du ska stoppa upp fingrarna i dig själv, annars ska jag döda din familj medan du ser på."

Robin sväljer hårt.

Hen vill inte men vad ska hända med familjen?

Så Robin blundar och gör som den okända personen vill.

Diskutera: Varför tror du att Robin gör som den okända personen skriver?

Fråga: Vilket eller vilka brott kan Robin vara utsatt för?

Case 8

Rio har många kompisar och det går bra i skolan. På fritiden brukar hen skicka bilder till kompisar. Det är bilder på ansiktet och ibland också på sin mage. Inget mer. Alla gör det. Det är inget konstigt.

En dag får Rio ett meddelande från en av sina kompisar. Någon har sett en av hennes bilder på en sida för vuxna.

Plötsligt känns det inte roligt längre, tvärtom. Det var ju inte meningen att bilderna skulle hamna där.

Diskutera: Rio tog bilderna för att det var kul och för att hen ville. Sedan spreds bilder på platser Rio inte hade räknat med. Är det Rios fel om bilderna sprids eftersom hen tog dem från början?

Fråga: Av vilka anledningar kan man skicka bilder på nätet?

Case 9

Noa och Minou går i sjuan men har känt varandra sedan de gick i förskolan. De har superkul tillsammans och går på samma innebandy. En dag vill Noa sluta på innebandyn. Hen är inte lika glad och drar sig undan. Minou försöker allt, men Noa vill bara vara hemma och sitta med sin mobil utan att visa vad som finns däri.

Diskutera: Hur kan man se om en kompis verkar må dåligt. Kan man alltid det?

Fråga: Vad kan DU göra om en kompis verkar må dåligt?

Case 10

En dag frågar Noa Minou om hen kan hålla en hemlighet.

”Självklart”, säger Minou. Äntligen vill Noa prata igen.

”Jag har träffat en person på nätet som vill att jag ska göra dumma grejer”, berättar Noa.

Minou blir kall. Hen har lovat att hålla Noas hemlighet. Vad händer nu?

Diskutera: Vad tycker du är en bra hemlighet? Vad är en dålig hemlighet? Hur kan dåliga hemligheter kännas?

Fråga: Bör Minou berätta vad hen vet även om Noa har sagt att Minou inte får? Varför/varför inte?

Case, FACIT

1. Sam skulle kunna göra sig skyldig till brottet **kränkande fotografering**. Det är förbjudet att i hemlighet ta bilder eller filma någon i en utsatt eller privat situation med ett tekniskt hjälpmedel som en kamera, telefon eller annan teknisk utrustning.

En utsatt eller privat situation kan vara när man duschar, är på toaletten, byter om i ett omklädningsrum eller liknande.

2. Sam skulle kunna vara skyldig till brottet **olaga integritetsintrång**. Det betyder att någon delar en bild på någon i en utsatt situation, till exempel på toaletten eller från ett omklädningsrum. Det kan också handla om att någon tar en lättklädd bild av sig själv och skickar till en vän. Om vänner utan samtycke sprider bilden vidare begår denne ett brott. Det kan också handla om att någon obehörig lyckats ta sig in i någons mobil och där kommit över privata bilder som sedan sprids vidare.

4. Ellis skulle kunna vara utsatt för brottet **kontakt med barn i sexuellt syfte**. Brottet kan beskrivas som förberedelse till sexuella övergrepp mot barn. Förövare söker via nätet upp potentiella offer. Kontakten kan ske via chattar och kontaktsidor, eller via sociala media som till exempel Tik Tok eller Instagram.

5. En avklädd bild som visar ett barn kan vara ett **barnpornografibrott**. Med barn menar man en person vars pubertetsutveckling inte är avslutad eller när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, att personen är under arton år. Man kan också dömas för att ha spridit en sådan bild.

6. Om man skriver något hotfullt till någon som tror att det är allvarligt menat och blir rädd kan det vara ett olaga hot. Samma sak skulle gälla om man sagt samma saker direkt till personen, ansikte mot ansikte.

7. Den som genomför samlag eller jämförbar sexuell handling med en person som inte deltar frivilligt begår en våldtäkt. Detta kan även innebära att en person förmås filma via nätet när hen till exempel penetrerar sig med fingrar eller föremål.

Den som har samlag med en person under 15 år eller genomför handlingar som kan likställas med samlag gör sig skyldig till våldtäkt mot barn, oavsett om det har förekommit våld eller inte.

Relationer

Diskutera dessa frågor i mindre grupper och lyft till helklassdiskussion. Var noga med att prata allmänt så att elever inte behöver känna sig utelämnade.

Hur kan man känna sig i en bra och sund kärleksrelation tror du?

Hur tror du att man kan känna sig i en bra och sund relation man har med en familjemedlem? (mamma, pappa, syskon)

Hur kan en bra och sund vänskapsrelation se ut? Vad gör man, vad säger man?

Hur kan man känna sig i en sund och bra relation man har med någon på nätet tror du?

När är en relation inte sund och bra, fysisk och på nätet?

Bra och dåliga hemligheter

Ibland kan det vara svårt att berätta om man varit med om något jobbigt eller om någon sagt att man inte får berätta om något som har hänt. Det kan kännas som man skvallrar eller avslöjar hemliga saker. Men vad är då en bra hemlighet som är okej att vara tyst om och vad kan vara en dålig hemlighet att inte berätta om?

En bra hemlighet är något som gör dig och andra glada. En dålig hemlighet är något som får dig att må dåligt, får dig att bli rädd eller ledsen eller bara konstig inuti kroppen, oftast magen. Dåliga hemligheter får/ska man alltid berätta om!!! Sätt ett X i rutan för det du tycker är en bra eller dålig hemlighet.

--	--

Din familj planerar en överraskningsfest för mormor.

--	--

Du har blivit filmad i omklädningsrummet, men om du berättar för något hotar personen att slå dig.

--	--

En kompis blir hotad på nätet och vill absolut inte att du ska berätta det för någon.

--	--

Du ska få ett syskon men får inte berätta det för någon än.

--	--

En vuxen har tagit dig på ett privat ställe och du känner skam.

--	--

En kompis har fått konstiga chattmeddelanden från någon okänd person på nätet. Personen ber om bilder och filmer.

--	--

Du har haft sönder en sak hemma och har jättedåligt samvete.

--	--

Det händer något när du är på nätet som ger dig lite ont i magen.

--	--

Du ljög och sa hemma att du lämnat in läxan fast du glömde det.

--	--

Du sa ja till att kompisarna fick lägga upp en bild där du var med, men nu har du ångrat dig.

--	--

En kompis storasyskon kontaktar dig på nätet och skriver om saker som inte känns bra.

Av:

Caroline Engvall

Emma F Carlström
@kunskap_gladje_trygghet